

Сребродольська Євгенія — теріолог, знавець акустичної комунікації гризунів та ультразвуку кажанів

Ігор Дикий, Марія Марців

Львівський національний університет імені Івана Франка (Львів)
e-mail: i.dykyu@gmail.com; orcid: 0000-0003-3625-8567

DYKYU, I., M. MARTSIV. Srebrodolska Yevgenia, a mammalogist and expert in acoustic communication of rodents and ultrasounds of bats. — Srebrodolska Yevgenia Borysivna (1960–2012) was a zoologist, mammalogist, Ph.D., associate professor of the Department of Zoology at Ivan Franko National University of Lviv. She was a student of the famous zoologist O. Nikolsky. Her thesis was titled ‘Acoustic activity and population structure of the northern pika’. She was the first among Ukrainian mammalogist to carry out field research on the acoustic communication of mammals during expeditions to the Altai Republic and the Sayan Mountains. She was one of the first organizers of field research on bats using detectors in Prykarpattia and Volyn regions. She authored over 80 scientific papers.

Біографічні деталі

Сребродольська Євгенія Борисівна народилася 6 жовтня 1960 р. у м. Львів у сім’ї науковців. Тато — геолог, а мама — зоолог-орнітолог. З дитинства цікавилася біологією, разом з мамою їздила на студентські польові практики. У 1978 р. поступила на кафедру зоології біологічного факультету Львівського державного ун-ту ім. І. Франка (нині — ЛНУ ім. І. Франка), який закінчила з відзнакою у 1983 р. Після навчання в університеті, поступає в аспірантуру на кафедру зоології хребетних МДУ ім. М. В. Ломоносова.

Під керівництвом проф. О. Нікольського спільно з М. Формозовим бере активну участь в експедиціях у район Алтаю та Саян. У 1989 р. захищає кандидатську дисертацію «Акустична активність та популяційна структура пискухи північної (*Ochotona hyperborea* Pallas, 1811)».

Рис. 1. Євгенія Борисівна Сребродольська. Фото в її останнє літо, 2012 р. Фото з архіву авторів.

Одночасно з навчанням в аспірантурі у 1983–1985 рр. — старший лаборант Зоологічного музею ЛДУ ім. І Франка. З 1988 по 1990 рр. працює молодшим науковим співробітником НДЧ університету. З 1990 р. починає викладати зоологію студентам, у 1990–1995 рр. як асистент, а з 1995 р. — доцент кафедри зоології ЛНУ ім. І. Франка.

Окрім викладання базових дисциплін, розробила і читала спецкурси «Теріологія» та «Етологія». Вела польові практики із зоології на Високогірному біостаніонарі «Менчул Квасівський» та Шацькому біогеографічному станіонарі. Керувала дипломними роботами з теріологічної тематики.

Після двох років боротьби з важкою хворобою Євгенія Борисівна померла 6 грудня 2012 р. Похоронена на Янівському цвинтарі у Львові.

Ключові доробки в галузі теріології

Вперше серед вітчизняних теріологів проводила польові дослідження акустичної комунікації ссавців на прикладі пискух (сіноставок) (*Lagomorpha*) (Никольський & Сребродольська 1989). Вагомим внеском до вивчення біокомунікації тварин була кропітка робота по збору фонотеки звукових сигналів пискух, зібрана нею в польових експедиційних умовах Алтаю і Саян. Аналіз цієї унікальної колекції дозволив досліджувати видову специфіку вокальної активності пискух, географічну мінливість, тонку акустичну структуру звукових сигналів, за допомогою якої тварини кодують різноманітну інформацію, та з'ясувати роль звукової сигналізації у підтриманні популяційної структури пискух Зауралля (Формозов & Сребродольська 1991).

Досліджувала сучасний стан та історичні зміни, структуру популяцій та угруповань ссавців і птахів заходу України (Сребродольська *et al.* 1998; Srebrodolska *et al.* 2002a). Декілька її праць присвячено дослідженню окремих видів гризунів, серед яких — хом'як, ховрах подільський, ондатра та вивірка (напр.: Сребродольська & Левицька 2005).

Була однією з перших серед організаторів польових досліджень рукокрилих із застосуванням ультразвукових детекторів для обліку кажанів на Прикарпатті та Волині. Чимало її робіт присвячено дослідженню кажанів Шацького НПП (Сребродольська *et al.* 2008, 2012) та теріофауни цього парку загалом (Сребродольська *et al.* 2004). Проводила дослідження теріофауни й кажанів зокрема на території заказника «Чолгинський» (Сребродольська *et al.* 2002b). Член Українського Центру Охорони Кажанів.

Брала участь у проведенні ІХ Міжнародної Теріологічної Школи-семінару (7–12 жовтня 2002 р.) у Природному заповіднику «Розточчя», учасниця VI, IX та XVII Теріологічних шкіл. Євгенія Борисівна опублікувала понад 80 наукових праць. Серед найцитованіших її теріологічних праць — «What has happened with *Cricetus cricetus* in Ukraine» (1998), «Літня фауна кажанів Шацького національного природного парку» (2001), «Теріофауна Шацького національного природного парку» (2004).

Євгенія Борисівна навесні 2000 р. була учасницею Детекторного семінару на біостаціонарі «Ядути». Пройшовши відповідне навчання, отримала ультразвуковий детектор і стала активною дослідницею рукокрилих як у лісопарковій зоні м. Львова, так і на Волинському Поліссі під час польових студентських практик.

Рис. 2. Євгенія Борисівна з пізнім кажаном у руках, спійманим на горищі біофаку ЛНУ, листопад 2010 р.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Талановитий педагог. В університеті читала такі курси дисциплін, як «Теріологія», «Теорія еволюції», «Етологія», «Зоогеографія». Керувала великою кількістю курсових і дипломних робіт на теріологічну тематику. Серед її відомих учнів — І. В. Дикий, О. В. Янчуков. Її аспірант І. В. Дикий захистив кандидатську дисертацію на тему: «Борсук (*Meles meles* L., 1758) на заході України: морфологія, поширення, екологія, охорона».

Член Західного відділення Українського орнітологічного товариства. Співзасновник західноукраїнської орнітологічної станції з вивчення міграцій птахів «Avosetta». Брала активну участь у польових виїздах з кільцювання птахів на орнітологічній станції «Avosetta» в с. Чолгині. Одна з організаторів моніторингових досліджень популяції лелеки білого на заході України.

Пам'яті дослідниці присвячено два повідомлення В. Лесніка в енциклопедичних довідниках ЛНУ ім. Івана Франка (зокрема: [Леснік 2011](#)).

Література

- Башта, А.-Т., Є. Б. Сребродольська, І.В. Дикий, В.О. Мисюк. 2002. Ставкова нічниця *Myotis dasycneme* в західних областях України. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*, № 1 (45): 110–112.
- Дикий, І. В., Є. Б. Сребродольська, Т. А. Башта. 1998. Хіроптерологічні дослідження Львівщини: минуле і сучасне. В кн.: Загороднюк, І. (ред.). *Європейська ніч кажанів '98 в Україні*, Київ, 153–155. (Серія: Праці Теріологічної школи; Вип. 1).
- Дикий, І., Є. Сребродольська. 2008. Рідкісні і малочисельні види ссавців Шацького національного природного парку. В кн.: Загороднюк, І. (ред.). *Раритетна теріофауна та її охорона*, Луганськ, 102–106. (Серія: Праці Теріологічної школи; вип. 9).
- Кусьнеж О. В., Дикий І. В., Сребродольська Є. Б. 2012. Моніторинг колоній нетопирів (*Pipistrellus*, Chiroptera) у Шацькому НПП. *Стан і біорізноманіття екосистем Шацького національного природного парку: Матеріали наук. конф.*, Львів, 35–36.

- Леснік, В. 2011. Сребродольська Євгенія Борисівна. *Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка; в 2 тт. Том II: А-К*. ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 459.
- Никольский, А. А., Е. Б. Сребродольская. 1989. Звуковая активность северной пищухи (*Ochotona hyperborea*) в период запасаения корма. *Бюллетень МОИП. Отд. биол.*, **94** (2), 22–29.
- Сребродольська, Є. Б., І. В. Дикий, В. О. Мисюк. 2004. Теріофауна Шацького національного природного парку. *Ученые записки Таврического национального университета. Серия биология, химия*, **17** (56), № 2: 134–143.
- Сребродольська, Є. Б., К. М. Левицька. 2005. Карпатська білка (*Sciurus vulgaris carpathicus* Pietr., 1853), у колекціях музеїв м. Львова. *В кн.: Біорізноманіття Українських Карпат: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Карпатського високогірного біологічного станіонару ЛНУ ім. І. Франка*, Львів, 78–82.
- Формозов, Н. А., Е. Б. Сребродольская. 1991. Опыт использования различных методик отлова, определения пола и мечения при популяционных исследованиях пищух (*Ochotona*). *В кн.: Бернштейн, А. Д., Н. А. Формозов (ред.). Экология пищух фауны СССР*. Наука, Москва, 88–93.
- Delehan, I., I. Dykuu, N. Dzubenko, Ye. Srebrodolska. 2002. Problems of the protection of large carnivores in the Ukrainian Carpathians. *Вісник Львівського університету, серія біологічна*, Випуск **30**: 99–105.

Дикий, І., М. Марців. теріолог, знавець акустичної комунікації гризунів та ультразвуків кажанів. — Сребродольська Євгенія Борисівна (1960–2012) — зоолог-теріолог, к.б.н., доцент кафедри зоології Львівського національного університету ім. І. Франка. Учениця відомого зоолога О. Нікольського, що захистила дисертацію «Акустична активність та популяційна структура пищухи північної». Вперше серед вітчизняних теріологів проводила польові дослідження акустичної комунікації ссавців під час експедицій на Алтай і Саяни. Була однією з перших організаторів польових досліджень рукокрилих із застосуванням детекторних обліків на Прикарпатті та Волині. Автор понад 80 наукових праць.